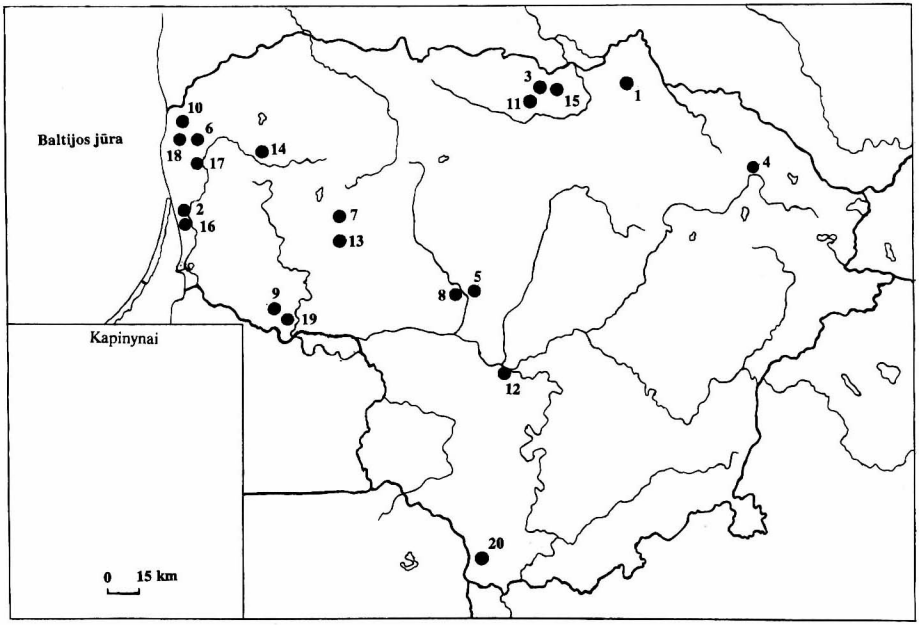

Pav. 17. 1996–1997 m. tyrinėti geležies amžiaus kapinynai:
Fig. 17. The cemeteries of the Iron Age investigated in 1996–1997:
1. Astravas, 2. Baitai, 3. Diržiai, 4. Dumblynė, 5. Gėluva, 6. Genčai, 7. Juodžiai, 8. Kalniškiai, 9. Kreivėnai, 10. Lazdininkai, 11. Linkuva, 12. Marvelė, 13. Naujasis Obelynas, 14. Nausodis, 15. Noreliai, 16. Pleškučiai-Pangėsai, 17. Raguviškiai, 18. Užpelkiai, 19. Vidgiriai, 20. Zapsė.

IV. GELEŽIES AMŽIAUS KAPINYNAI

Audrius Astrauskas

Marvelės (Kauno miestas) kapinyno senojo ir vidurinio geležies amžių kapų tyrinėjimai 1996–1997 metais

1996–1997 m. VU ekspedicija tęsė 1991 m. pradėtus Marvelės kapinyno tyrinėjimus (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais,* V., 1992, t. 1., p. 90–94; *ATL 1992 ir 1993 metais,* V., 1994, p. 120–124, 128–132; *ATL 1994 ir 1995 metais,* V., 1996, p. 93–95; 99–101).

Per paskutinius dvejus metus ištirtas 2025 m^2 plotas, aptikta 25 vyrų, 18 moterų, 27 vaikų ir 19 nenustatytos lyties mirusiųjų kapų, datuojamų senuoju geležies amžiumi–vidurinio geležies amžiaus pradžia, 21 vėlyvojo geležies amžiaus žmogaus ir 55 žirgų kapai.

Šiame straipsnyje aptariami senojo ir vidurinio geležies amžių kapai. Duomenys apie vėlyvojo geležies amžiaus žmonių ir žirgų kapus pateikiami M. Bertašiaus straipsnyje šiame leidinyje.

Vyrų kapai. Pastaraisiais metais rasti dvidešimt penkių vyrų palaikai. Šis skaičius gali kiek pakisti, atlikus 1997 m. aptiktų palaikų osteologinius tyrimus.

Vieno mirusiojo kūnas buvo orientuotas į R (96°), dviejų – į V–PV (252° ir 264°), dvidešimties – į V–ŠV (270° ir 306°). Nenustatyta dviejų kūnų orientavimo kryptis. Įrengiant aštuonis kapus naudoti akmenys. Penkių kapų dugne atidengta būdinga centrinės Lietuvos kapams keturių akmenų konstrukcija (2+2). Penkiuose kapuose aptiktos iš molio juostelių suformuoto aptvaro kraštinės, dviejose – lentinio (?) karsto kraštinės. Šeši kapai suardyti.

Įkapių nerasta dviejuose kapuose. Dvidešimt vyrų palaidota su darbo įrankiais/ginklais. Aštuoniuose rasti peiliai (po vieną kape), dvylikoje –

įmoviniai kirviai (po vieną kape), vienuolikoje – ietigaliai (po vieną kape). Trijuose kapuose rastas vyriškų įkapių komplektas – kirvis+ietis+peilis, dviejuose – kirvis+ietis, dviejuose – ietis+peilis ir viename – kirvis+peilis. Viename kape aptikta pinceto (?) liekanų, dviejuose – diržų sagčių. Aštuoniolikoje kapų rasta papuošalų. Dviejų vyrų kaklus puošė karoliai. Dvylikoje kapų rasta krūtinės papuošalų – šešios segės ir devyni smeigtukai. Vieno mirusiojo rankas puošė apyrankių pora, dviejų – žiedai.

1996–1997 m. aptikta 18 m o t e r ų k a p ų. Keturių mirusiųjų palaikai buvo nukreipti į ŠR (26°, 76°, 80° ir 82°), vienos – V–PV (262°), trylikos – į R–PR (94°–134°). Septynių kapų įrangai naudoti akmenys, šešių kapų duobių dugnuose aptikta iš molio juostelių formuoto aptvaro kraštinių ar jų fragmentų. Įkapių nerasta dviejuose kapuose.

Aštuonios moterys palaidotos su darbo įrankiais: septynios – su ylomis, viena – su peiliu. Papuošalų rasta trylikoje kapų. Kaklo papuošalai: dviejų moterų kaklus puošė antkaklės, penkių – karolių apvaros. Krūtinės papuošalai: trijų moterų drabužiai buvo susegti segėmis, penkių – smeigtukais. Rankų papuošalai: keturių mirusiųjų rankas puošė devynios apyrankės (1+2+2+4), trijų – žiedai (po vieną kape).

Pastaraisiais metais aptikti 27 vaikų ir paauglių kapai. Dviejų mirusiųjų kūnai buvo nukreipti į ŠR (42° ir 52°), aštuonių – į R–PR (90°–110°), trijų – į PV (212°, 244° ir 246°), aštuonių – į ŠV (septynių – 274°–296° ir vieno – 328°). Keturių kūnų orientavimo nepavyko nustatyti. Vieno vaiko kūnas buvo guldytas ne ant nugaros, o ant kairiojo šono. Šešių kapų įrangai naudoti akmenys, vieno – molis.

Įkapių nerasta trylikoje kapų. Nė viename kape nerasta darbo įrankių/ginklų. Trijų mirusiųjų kaklus puošė karolių apvaros, dviejų – antkaklės. Devynių vaikų drabužiai buvo susegti smeigtukais, vieno – sege. Penkiuose kapuose rastos septynios apyrankės (trijuose – po vieną, dviejuose – po porą). Vieno vaiko pirštą puošė žiedas.

Nenustatyta aštuoniolikos mirusiųjų lytis. Pavyko nustatyti tik šešių kūnų orientavimą (270°–294°). Dviejų kapų įrangai naudoti akmenys, vieno – molis. Šeši kapai suardyti. Nė viename kape nerasta įkapių.

Daugumoje kapų rasta po 1–4 daiktus. Įkapių gausumu iš kitų išsiskiria tik vyro kapas Nr. 1006 ir moters kapas Nr. 982.

Vyro kape rasta lankinė žieduotoji segė, lazdelinis smeigtukas, žiedas ir vyriškų įkapių komplektas – kirvis, peilis, ietigalis. Moters kape – kaklo apvara iš įvijų ir profiliuotos lazdelės pavidalo kabučių, III grupės laiptelinė segė, ritinis smeigtukas, keturios apyrankės plokščio keturkampio pjūvio lankeliais, juostinis uždaras žiedas ir yla.

Būtina paminėti ir sudeginto mirusiojo kapą Nr. 1070. Iš dalies po jau minėtu vyro kapu Nr. 1006, 108 cm ilgio, 48 cm pločio kapo duobės dugne, atidengta būdinga centrinės Lietuvos kapams keturių akmenų konstrukcija. Tarp akmenų, 86x17 cm plotelyje, iki 7 cm storio sluoksniu paskleisti stambūs švarūs (be degėsių) sudeginto mirusiojo kauliukai. Dauguma kaukolės fragmentų koncentravosi kapo R dalyje, kojų, mentės kaulų dalys – V dalyje. Spėjama orientacija – 96°. Nors šiame kape įkapių nerasta, tačiau jo padėtis ir išskirtinė įranga leidžia jį skirti senajam geležies amžiui.

Audrius Astrauskas

Investigations of the Marvelė (Kaunas) cemetery graves dated to the Roman and Middle Iron Age (1996–1997)

In 1996–1997 an expedition from the VU continued the investigation of the Marvelė cemetery started in 1991. In the last two years it investigated an area of 2025 m^2 and uncovered 117 human and 55 horse burials. The burials were constructed of stones, the individuals buried inside clay frames or in plank coffins. Most burials contained 1–4 artefacts. Some burials were particularly rich (male gr. No 1006 and female gr. No 982). Thirteen burials contained no grave goods including one cremation (No 1070). The cemetery is dated to the Roman, Middle and Late Iron Age.

Audrius Astrauskas

Naujojo Obelyno kapinyno tyrinėjimai 1997 metais

1997 m. buvo tyrinėjamas Naujojo Obelyno kapinynas (AV 1942). Šis paminklas yra Šilalės raj., Upynos apyl., Obelyno k., vieškelio Balsiai–